

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **S. Sayısı : 525**
Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması Hakkında Kanun
Tasarısı ve Adalet ve İçişleri Komisyonları Raporları (1/812)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

Sayı : K. K. Gn. Md. 18/101-

2047/06096

12 . 12 . 1986

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İçişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 27.11.1986 tarihinde kararlaştırılan «Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması Hakkında Kanun Tasarısı» ile gerekçesi ekli olarak gönderilmiştir.

Komisyonlarda ve Genel Kurulda öncelik ve ivedilikle görüşülmesini arz ederim.

Turgut Özal
Başbakan

GENEL GEREKÇE

Türkiye'nin son yıllarda artış gösteren milletlerarası münasebetlerinin bir neticesi olarak Türk ve yabancı hakikî veya hükmi şahıslar veya yalnız hükmi şahısların, milletlerarası platformda birlikte hareket etmek amacıyla topluluklar kurdukları bilinmektedir. Teşkil olunan bu topluluklar, milletlerarası teamüllere uygun olarak, «birlik» veya «federasyon» adını almakla birlikte, iç hukukumuzda bu tip topluluklara hukukî mevcudiyet tanınmaması sebebiyle, bunların özel hukuk, dolayısıyla Dernekler Kanunu muvacehesinde hükmi şahsiyet şeklinde kabul edilip etkinlikte bulunabilmelerini mümkün olamamaktadır.

Gerek bu mahzurları gidermek ve gerekse bilgi, görgü ve karşılıklı teknoloji transferi yoluyla milletlerarası münasebetlerimizin istikrarlı bir şekilde devam edip genişlemesini sağlamak amacıyla, işçi ve işveren statüsü dışındaki hakikî veya hükmi şahısların kâr amacı haricinde teşkilatlanmalarının hukukî kaidelere bağlanması, bir ihtiyaç halinde ortaya çıkmaktadır.

Bu vesile ile tanzim edilen tasarıyla, bir yandan adı geçen topluluklara hukukî şahsiyet kazandırılırken, bir yandan da bunlar vasıtasıyla Türkiye'nin kalkınmasına ve gelişmesine katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

Diğer taraftan, halen mevcut bu tip teşekküllerden 2908 sayılı Kanuna göre gerekli işlemleri yapmamış bulunanlardan statüsünü bu Kanuna uydurmayanlar için, hukukî durumlarını intibak ettirmek hususunda bir yıllık bir süre tanınmaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. — Türk ve yabancı hakikî veya hükmi şahısların veya yalnız hükmi şahısların; kapasitelerinin daha iyi kullanımını sağlamak, bilgi, görgü ve teknolojilerinden karşılıklı olarak yararlanmalarını mümkün kılmak amacıyla, kendi faaliyet konularıyla ilgili sahalarda uluslararası mahiyette teşekküller kurabilecekleri hüküm altına alınmaktadır.

Bununla birlikte, bu teşekküllerin kurulmalarının, şube açmalarının ve uluslararası faaliyette bulunmalarının veya faaliyetlerine önceden izin verilmiş bulunan kuruluş ve derneklere katılmalarının ve bunlarla işbirliği yapmalarının, Bakanlar Kurulunun müsaadesine tabi bulunduğu ayrıca belirtilmektedir.

Getirilen bu hükümlerden de anlaşılacağı gibi, tasarının düzenlenmesinde, 2908 sayılı Dernekler Kanununun rejimine tamamen sadık kalınmakla birlikte; milletlerarasında beraberlik yapılmasında fayda görülen haller için yine bu kanunun 11 inci maddesiyle öngörülmüş bulunan sistem esas tutulmak suretiyle Bakanlar Kurulunun izni öngörülmekte, böylece «müsaade sistemi» kabul edilmiş bulunmaktadır.

Madde 2. — Bu maddeyle getirilen düzenleme ile, 2908 sayılı Dernekler Kanunu ile Medenî Kanundaki konuyla ilgili hükümlerin, uluslararası nitelikteki bu teşekküllere de tatbik edileceği öngörülmektedir.

Mezkûr uluslararası teşekküllerin mahiyetlerinin değişik oluşu, bunlarla ilgili olarak yapılan düzenlemelerin; işçi ve işveren dışındaki şahıs topluluklarını tanzim eden Dernekler Kanunu içine konulmasını engellemektedir. Bununla birlikte, Dernekler Kanunu ile Medenî Kanunda düzenlenen hükmi şahısların kuruluş, statü, işleyiş ve sair konularına ait hükümlerinin, elverdiği oranda, bu tasarı ile öngörülmüş bulunan teşekküllere de uygulanacağı belirtilmektedir.

Geçici Madde — Halen mevcut teşekküllerin, durumlarını bu Kanuna uydurmalarının gerektiği belirtilmektedir.

Madde 3. — Yürürlük ile ilgilidir.

Madde 4. — Yürütme ile ilgilidir.

Adalet Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Adalet Komisyonu

Esas No. : 1/812

Karar No. : 21

21 . 1 . 1987

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması Hakkında Kanun Tasarısı İçişleri, Dışişleri, Adalet ve Devlet Planlama Teşkilatı temsilcilerinin de katılmalarıyla Komisyonumuzca incelenip görüşülmüş, gerekçesi uygun görülerek maddelerine geçilmesine karar verilmiş ve maddeler üzerinde yapılan değişiklikler sırasıyla aşağıda açıklanmıştır.

1. Tasarının birinci maddesine açıklık getirmek amacıyla birinci fıkranın birinci cümlesine «... Uluslararası...» kelimesinden sonra «alanda...» kelimesinin, aynı fıkradaki «... ekonomik ve teknik alanlarda işbirliğini geliştirmek» ibaresinden sonra «bu konularda» kelimelerinin, aynı maddenin (c) bendine «... kuruluş ve...» deyiminden sonra «benzeri» ibaresinin konulması uygun görülmüş, maddenin son fıkrasındaki hüküm esasen ikinci maddenin birinci fıkrasında genel mahiyette yazılmış bulunduğundan gereksiz görülerek madde metninden çıkarılmıştır.

2. Uluslararası nitelikteki teşekküllerin kanunlarımıza veya millî menfaatlerimize yahut kuruluş amaçlarına uymayan faaliyetlerde bulduklarının anlaşılması halinde haklarında genel hükümlere göre gereğinin yapılacağı tabii olmakla birlikte, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde bir an önce bu teşekküllerin faaliyetine mani olabilmek bakımından yeni bir düzenleme getirilmesine zaruret duyulmuş ve bu husus ikinci maddenin birinci fıkrasına ilave edilmiştir.

3. Tasarının geçici maddesine açıklık getirmek amacıyla maddenin başında bulunan «Mevcut...» kelimesinden sonra «bu tip» kelimeleri ilave edilmiştir.

4. Tasarının 3 ve 4 üncü maddeleri aynen benimsenmiştir.

Raporumuz İçişleri Komisyonuna sunulmak üzere saygı ile arz olunur.

Başkan
Ali Dizdaroğlu

Sözcü
Mehmet Bağçeci

Üye
Ledin Barlas

Antalya
Üye

Yozgat
Üye

Adana
Üye

Mustafa Uğur Ener
Kütahya

Süleyman Çelebi
Mardin

İhsan Nuri Topkaya
Ordu

Üye
Hasan Altay
Samsun

Üye
Mehmet Topaç
Uşak

İçişleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

İçişleri Komisyonu

Esas No. : 1/812

Karar No. : 6

TÜRKİYE BÜYÜK MİLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması Hakkında Kanun Tasarısı ile Adalet Komisyonu Raporu ve metni, Adalet, Dışişleri, İçişleri bakanlıkları ve Devlet Planlama Teşkilatı temsilcilerinin de katılmalarıyla Komisyonumuzda incelenmiş; tasarı ile gerekçesi olumlu bulunmuş, Adalet Komisyonu raporu ve metni dikkate alınarak tasarıda yapılan değişiklikler aşağıda açıklanmıştır.

Tasarının Adalet Komisyonunca düzenlenen 1 inci maddesinin birinci fıkrasındaki «... en az yedisinin...» ibaresi maddenin düzenleniş şekli itibariyle birinci fıkranın (a), (b) ve (c) bentlerine şamil bulunmaktadır. Söz konusu «... en az yedisinin...» ifadesi sadece bu fıkranın (a) bendinde geçen uluslararası nitelikte birlik, federasyon ve benzeri teşekküllerin kurulması ve şubelerinin açılması hususlarına ait bulunması gerektiği düşünülerek bu değişiklik yapılmış; diğer yandan maddeye ilave edilen yeni fıkra ile de kamu kurum ve kuruluşlarına birinci fıkrada belirtilen amaçları gerçekleştirebilmek maksadıyla kendi konuları ile ilgili uluslararası birlik, federasyon veya benzeri teşekkülleri Dışişleri Bakanlığının görüşü ve Bakanlar Kurulunun izniyle iştirak etmelerine imkân sağlanması öngörülmüş ve madde yapılan bu değişikliklerle kabul edilmiştir.

Komisyonumuz; tasarının Adalet Komisyonunca düzenlenen 2 nci maddesine uluslararası teşekküllerin üyelikleri, organları, toplantı ve karar usulleri, faaliyetleri ve benzeri konularda Dışişleri Bakanlığının görüşü alınarak ve İçişleri Bakanlığınca onaylanacak statülerini düzenleyen fıkrayı da ilave ederek maddeyi kabul etmiştir.

Tasarının geçici maddesi, Adalet Komisyonunca kabul edilen şekliyle, tasarının yürürlük ve yürütmeye ilişkin 3 ve 4 üncü maddeleri ise aynen kabul edilmiştir.

Raporumuz Genel Kurulun onayına sunulmak üzere saygıyla arz olunur.

Başkan
Osman Doğan
Şanlıurfa

Üye
Saffet Sakarya
Çankırı

Üye
Burhan Cahit Gündüz
İzmir

Sözcü
Ziya Ercan
Konya

Üye
Lezgin Önal
Hakkâri

Üye
Yusuf Ziya Kazancıoğlu
Trabzon
Kanunun tümüne bazı hususlarda
muhalifim.

Kâtip
Mehmet Umur Akarca
Muğla

Üye
Hüseyin Aydemir
İzmir
Muhalifim, gerekçesi ilişiktir.

MUHALEFET ŞERHİ

Dernekler Kanunumuzda; derneklerin uluslararası faaliyette bulunmaları yasaklanmış ancak, uluslararası beraberlik veya işbirliği yapılmasında fayda görülen hallerde ve belirli şartlar dahilinde Bakanlar Kurulu kararıyla, derneklere uluslararası faaliyet için izin verilebileceği hükme bağlanmıştır.

Dernekler Kanununda mevcut hükümlerin yeterli olduğu ve yeniden daha geniş ve kapsamlı düzenlemelere gitmenin, aynı kanunda yasaklanan faaliyetlerin kontrolünü güçleştireceği inancındayım. Bu itibarla tasarıma tümüne karşıyım.

Hüseyin Aydemir
İzmir Milletvekili

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması Hakkında Kanun Tasarısı

MADDE 1. — Uluslararası beraberlik veya işbirliği yapılmasında fayda görülen hallerde, Türk ve yabancı hakikî veya hükmi şahıslardan veya yalnız hükmi şahıslardan en az yedisinin; kazanç paylaşma amacı dışında ve kanunlarla yasaklanmamış olmak kaydıyla, ekonomik ve teknik alanlarda işbirliğini geliştirmek, bilgi, görgü ve karşılıklı teknolojilerinden yararlanmak maksadıyla Türkiye’de veya yurt dışında;

- a) Uluslararası nitelikte birlik, federasyon veya benzeri teşekküller kurmaları,
- b) Şube açmaları ve uluslararası faaliyette bulunmaları,
- c) Mevcut kuruluş ve derneklere katılmaları veya bunlarla işbirliğinde bulunmaları,

Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine, Bakanlar Kurulunun iznine tabidir.

(a) bendine göre Türkiye’de kurulan teşekküller, kuruluş bildirisini ve eklerini, merkezlerinin bulunduğu mahallin en büyük mülki amirliğine vermek suretiyle tüzelkişilik kazanırlar.

Bunlardan kuruluş, amaç ve şartlarını kaybedenlerle, kanun ve statülerinin öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmeyenler, kendiliğinden dağılmış sayılırlar.

Yukarıda sözü edilen teşekküllerin üyelerinden birinin kanunlarımıza veya millî menfaatlerimize uymayan veya kuruluş amaçlarıyla bağdaşmayan faaliyette bulunduğu anlaşılması halinde, teşekkülün hukukî varlığına, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine, Bakanlar Kurulunca son verilir.

ADALET KOMİSYONUNUN KABUL
ETTİĞİ METİN

Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması
Hakkında Kanun Tasarısı

MADDE 1. — Uluslararası alanda beraberlik ve işbirliği yapılmasında fayda görülen hallerde, Türk ve yabancı hakikî veya hükmi şahıslardan veya yalnız hükmi şahıslardan en az yedisinin; kazanç paylaşma amacı dışında ve kanunlarla yasaklanmamış olmak kaydıyla ekonomik ve teknik alanlarda işbirliğini geliştirmek, bu konularda bilgi, görgü ve karşılıklı teknolojilerinden yararlanmak maksadıyla Türkiye'de veya yurt dışında;

a) Uluslararası nitelikte birlik, federasyon ve benzeri teşekküller kurmaları,

b) Şube açmaları ve uluslararası faaliyette bulunmaları,

c) Mevcut kuruluş ve benzeri derneklere katılmaları veya bunlarla işbirliğinde bulunmaları,

Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine, Bakanlar Kurulunun iznine tabidir.

(a) bendine göre Türkiye'de kurulan teşekküller, kuruluş bildirisini ve eklerini, merkezlerinin bulunduğu mahallin en büyük mülki amirliğine vermek suretiyle tüzelkişilik kazanırlar.

Bunlardan kuruluş amaç ve şartlarını kaybedenlerle, kanun ve statülerinin öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmeyenler, kendiliğinden dağılmış sayılırlar.

İÇİŞLERİ KOMİSYONUNUN KABUL
ETTİĞİ METİN

Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması
Hakkında Kanun Tasarısı

MADDE 1. — Uluslararası alanda beraberlik ve işbirliği yapılmasında fayda görülen hallerde, Türk ve yabancı hakikî veya hükmi şahısların veya yalnız hükmi şahısların, kazanç paylaşma amacı dışında ve kanunlarla yasaklanmamış olmak kaydıyla ekonomik ve teknik alanlarda işbirliğini geliştirmek, bu konularda bilgi, görgü ve karşılıklı teknolojilerinden yararlanmak maksadıyla Türkiye'de veya yurt dışında :

a) En az yedisinin; uluslararası nitelikte birlik, federasyon veya benzeri teşekküller kurmaları veya kurulmuş bu gibi teşekküllerin şubelerini açmaları,

b) Uluslararası faaliyette bulunmaları,

c) Mevcut kuruluş ve benzeri derneklere katılmaları veya bunlarla işbirliğinde bulunmaları,

Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine, Bakanlar Kurulunun iznine tabidir.

(a) bendine göre Türkiye'de kurulan teşekküller, kuruluş bildirisini ve eklerini, merkezlerinin bulunduğu mahallin en büyük mülki amirliğine vermek suretiyle tüzelkişilik kazanırlar.

Bunlardan kuruluş, amaç ve şartlarını kaybedenlerle, kanun ve statülerinin öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmeyenler, kendiliğinden dağılmış sayılırlar.

Kamu kurum ve kuruluşları da, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle Bakanlar Kurulunca izin verildiği takdirde, birinci fıkradaki amaç doğrultusunda faaliyet gösteren kendi konularıyla ilgili uluslararası birlik, federasyon veya benzeri teşekküllere iştirak edebilirler.

(Hükümetin Metni)

MADDE 2. — Bu Kanunla kurulmasına izin verilen teşekküllerin yasak faaliyetleri, denetimleri, hükmi şahsiyetlerinin sona erme sebepleri ve faaliyetten alıkonmaları hususunda; 2908 sayılı Dernekler Kanununun ilgili hükümleri, bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde genel hükümler uygulanır.

Birinci maddede belirtilen teşekküllerin üyelikleri, organları, toplantı ve karar usülleri, faaliyetleri ve sair konular, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İşleri Bakanlığınca onaylanacak statülerinde belirtilir.

GEÇİCİ MADDE — Mevcut teşekküller, bir yıl içinde hukuki durumlarını bu Kanuna uygun hale getirmek zorundadırlar. Bu süre içinde durumlarını düzeltmeyenlerin hukuki varlıkları, hiçbir işleme gerek kalmaksızın kendiliğinden sona erer.

MADDE 3. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

27 . 11 . 1986

Başbakan <i>T. Özal</i>	Devlet Bakanı Başbakan Yrd. <i>İ. K. Erdem</i>	Devlet Bakanı <i>K. Oksay</i>
Devlet Bakanı <i>H. C. Güzel</i>	Devlet Bakanı <i>M. V. Dinçerler</i>	Devlet Bakanı <i>A. Tenekeci</i>
Devlet Bakanı <i>M. T. Titiz</i>	Devlet Bakanı <i>A. Karaevli</i>	Devlet Bakanı <i>A. Bozer</i>
Adalet Bakanı <i>M. O. Sungurlu</i>	Millî Savunma Bakanı <i>Z. Yavuztürk</i>	İçişleri Bakanı <i>Y. Akbulut</i>
Dışişleri Bakanı <i>V. Halefoğlu</i>	Maliye ve Gümrük Bakanı <i>A. K. Alptemoçin</i>	Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bak. <i>M. Emiroğlu</i>
Bayındırlık ve İskân Bakanı <i>İ. S. Giray</i>	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı <i>M. Kalemli</i>	Ulaştırma Bakanı <i>V. Atasoy</i>
Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanı <i>H. H. Doğan</i>	Çalışma ve Sos. Güvenlik Bak. V. <i>A. Bozer</i>	Sanayi ve Ticaret Bakanı <i>H. C. Aral</i>
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı <i>S. N. Türel</i>	Kültür ve Turizm Bakanı <i>A. M. Yılmaz</i>	

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 2. — Bu Kanunla kurulmasına izin verilen teşekküllerin denetimleri, hükmî şahsiyetlerinin sona ermesi ve faaliyetten alıkonmaları hususunda; 2908 sayılı Dernekler Kanununun ilgili hükümleri, bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde genel hükümler uygulanır. Ancak, teşekküllerin kanunlarımıza veya millî menfaatlerimize uymayan veya kuruluş amaçlarıyla bağdaşmayan faaliyette bulunduğu anlaşılması durumunda gecikmesinde sakınca bulunan hallerde teşekkülün faaliyetleri, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine, Bakanlar Kurulunca geçici olarak durdurulur.

GEÇİCİ MADDE — Mevcut bu tip teşekküller, bir yıl içinde hukukî durumlarını bu Kanuna uygun hale getirmek zorundadırlar. Bu süre içinde durumlarını düzeltmeyenlerin hukukî varlıkları, hiçbir işleme gerek kalmaksızın kendiliğinden sona erer.

MADDE 3. — Tasarının 3 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Tasarının 4 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

(İçişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 2. — Bu Kanunla kurulmasına izin verilen teşekküllerin denetimleri, hükmî şahsiyetlerinin sona ermesi ve faaliyetten alıkonmaları hususunda, 2908 sayılı Dernekler Kanununun ilgili hükümleri, bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde genel hükümler uygulanır. Ancak, teşekküllerin kanunlarımıza veya millî menfaatlerimize uymayan veya kuruluş amaçlarıyla bağdaşmayan faaliyette bulunduğu anlaşılması durumunda gecikmesinde sakınca bulunan hallerde teşekkülün faaliyetleri, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine, Bakanlar Kurulunca geçici olarak durdurulur.

Birinci maddede belirtilen teşekküllerin üyelikleri, organları, toplantı ve karar usulleri, faaliyetleri ve benzeri konular, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığınca onaylanacak statülerinde belirtilir.

GEÇİCİ MADDE — Adalet Komisyonunca kabul edilen metin Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Tasarının 3 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Tasarının 4 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

